

“ŞAMLI” ADI ÜZERİNE

[Dr. Eldeniz ABBASLI*](#)

Bakü/Azerbaycan.

ÖZET

Bu makalede Azerbaycan Cumhuriyeti'nin Gabala İlçesindeki (1991 yılına kadar Gutgaşın) “ŞAMLI” adının kökeni araştırılmaktadır. “ŞAMLI” adının Azerbaycan Cumhuriyeti'nde ve dünyada geniş yayılması ve nerelerde kullanılması Azerbaycan ve Türk Bilim adamlarının eserlerine dayanarak incelenmektedir.

Anahtar Kelimeler:

Şamlı, Kavim, Mahalle, Sokak, İlçe, Yer Adları

ABOUT NAME “SHAMLI”

Dr. Eldaniz ABBASLI

SUMMARY

Article is devoted to names of countryside of Azerbaijan. In the article stoken about villages with name “Shamli”, the topology of this name is considered. The author considers that there is a necessity for adequate scientific researches.

Key Words:

Shamli, Tribe, quarter, Street, Administrative district, Toponymy

* Yazışma Adresi: Dr. Eldeniz Abbaslı. Talıblı Sok. 42 Daire No: 15. AZ 1122 Bakü/Azerbaycan. E-mail: abbasov61@yahoo.com; abbasli61@gmail.com

Azerbaycan’da ve dünyada çeşitli Türk kavimlerinin adını kendinde yaşatan yerleşim meskenleri, yer adları mevcuttur. Bunlardan biri de Azerbaycan Cumhuriyeti’nin Gabala İlçesi’ndeki (1991 yılına kadar *Gutga in*) “**Şamlı**” adıdır (*benim baba köyüm*).

Malumdur ki, “**Şamlı**” yer adı (toponomi) Kuzey Suriye’den gelmiş Türk boylarından birinin adı olmuştur. Bunu tarihi kaynaklar da tastık ediyor.

Şamlı adının kökeni hakkında gerek yabancı, gerekse de Azerbaycan tatkikatçılarının makale ve kitaplarında, bilimsel eserlerinde, İnternet sayfalarında mufassal bilgi veriliyor. Mesela, Mehemed Hasan Veliyev’in (Baharlı) “Azerbaycan” adlı kitabında (*Ruşça’dan çeviren: Vasif Guliyev*) “**Şamlı**” adı hakkında böyle yazılıyor: “1034 yılından (425 yılından) başlayarak Azerbaycan’a Selçuk adıyla tanınmış bir Türk kavmi gelmeye başlamıştır... Selçuklar bir sıra kavimlere bölünmüşler ve bunlardan birçoğu Moğol hücumu devrinde onlara tabe olmak istememiş, Küçük Asya’ya çıkıp gitmiş ve ondan sonralar muhtelif zamanlarda Azerbaycan’a gelmişlerdir, bir bölümü ise Moğollar devrinde de Azerbaycan’da kalmışlardır. Selçuk kavimleri şimdi de Ayrum, **Şamlı**, Beğdilli, İnallı, Tekle, Karamanlı, Ahmetli, Aydınli, İmirli, Düher vb. adlarla ünlüdürler”.

M. H. Veliyev (Baharlı) aynı eserinde daha sonra yazar: “...Başka Selçuk kavimi **Şamlı**, Moğolların baskını zamanı Türkiye’ye giden ve Şam’da (Suriye) mesken salan (*o zaman Suriye Osmanlı mparatorlu unun terkinde oluotur – E. A.*) Selçuklardan ibarettir. Onlar “**Şamlı**” adı altında Emir Timur tarafından Suriye’den göçürülmüş ve İran’da meskûnlaşmışlar. Buradan da onlar Azerbaycan’a geçerek kendi adlarını aşağıdaki köylere vermişlerdir:

Göyçay İlçesinde – **Şamlı**; Ağdaş İlçesinde – **Şamlı**”. Bu hakta bilgiye G. Ağayev’in Rus dilinde İnternet’te okuduğumuz ”Dannıye etnotoponimii o rasselenii tyurkoyazıçnıx plemen v Azerbaydjane XI- XV vv.”adlı makalesinde de rast geliyoruz.

Hazırda “**Şamlı**” (**Şamlu**) adının aşağıdaki yerleşim meskenlerine verildiği görükmektedir:

* **Şamlı köyü** – Azerbaycan Cumhuriyeti’nin Gabala (*benim baba köyüm*) ve Zengilan İlçelerinde; Türkiye Cumhuriyeti’nin Balıkesir İlinde;

* **Hacı Şamlı köyü** – Azerbaycan Cumhuriyeti’nin Kelbecer İlçesinde (*i gala kadar – E. A.*);

* **Mirşamlı köyü** – Azerbaycan Cumhuriyeti’nin Şamahı İlçesinde;

* **Aşağışamlı kasabası** – Türkiye Cumhuriyeti’nin Denizli İlinde;

* **Yukarışamlı köyü** – Türkiye Cumhuriyeti’nin Denizli İlinde;

* **Şamlı köyü** – Türkiye Cumhuriyeti Karaman İli’nin Beyşehir İlçesinde;

- * **Şamlı şehri** – Hindistan’ın Uttar Pradeş Ştati’nin Muzaffarnagar İlçesinde;
- * **Şamlı köyü** – Türkmenistan Cumhuriyeti’nde;
- * **Şamlı köyü** – Nigerya’da;
- * **Şamlı köyü** – Tayland’ın Kuzey Bölgesinde;
- * **Şamlı köyü** – Pakistan’da;
- * **Şamlı şehri** – İrak’ın Muhafazat al Basrah Bölgesinde;
- * **Bir aş Şamlı şehri** – Suriye’nin Muhafazat Helep Bölgesinde;
- * **Şamlu şehri** – İran’ın Güney Azerbaycan Ostanında;
- * **Şamlu-ye Kuçak köyü** – İran’da vb.

Bundan başka **Şamlı Mahallesi** (T. C. Aksaray şehrinde), **Şamlı deresi** (Afganistanda), **Şamlılar, Şamlıoğulları adını taşıyan nesil** (T. C. Muğla ve Trabzon İllerinde; Denizli İlinin Babadağ İlçesinde), **Şamlılar kabilesi** (oymak) (T. C. Erzurum İlinin Uzundere İlçesinde), **Şamlı, Şamlu, Şamlıoğlu, Şamoğlu** soyadları (Türkiye, Özbekistan, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, İran, Rusya, Ukrayna vb), ad (Hindistan), sokak adı (İstanbul) vb. vardır. Erzurum’un Uzundere İlçesi’ndeki Selmanlar (**Şamlular=Şamlu**) kabilesi 15. yüzyıl sonlarında Haleb-Şam bölgesinden gelerek Uzundere İlçesi’ne yerleşen Kara-Koyunlara ait bir oymak adıdır.

Denizli’de 1781’den itibaren şer’iye sicillerindeki bazı kanıtlarda Eldenizli, **Şamlı Kebir** adlı köylerin adları görülmektedir. Yıllık ortalama 50’şer kuruş vergi ödedikleri anlaşılan bu köylerden Eldenizli günümüzde aynı adla varlığını sürdürmekteyken, **Şamlı Kebir** ve **Şamlı Sagir, Aşağı ve Yukarı Şamlı** adlarını almışlardır.

Bundan başka Türkiye’de Mersin-Silifke Karayolunun Limonlu Kasabasından batıya ayrılan yol ile gidilmektedir. Öküzlü ören yerine doğusunda, batı sandal’ın Güney-Doğusunda olan bölüm **Şamlı Göl** olarak bilinmektedir. Limonlu’ya 7.5 km uzaklıktadır. Buranın hemen yanında Müslüman mezarlığı vardır ve halk arasında Şamlılar’ın “Suriyeli” mezarlığı olarak anılmaktadır. Azerbaycan’ın Gence İlçesi’ndeki göllerden biri de **Şamlıgöl** olarak bilinmektedir. **Şamlıgöl** Göy-Göl’den köy yolu ile 12 km uzaklıktadır.

Bunlar sadece bizim bildiklerimizdir. Kim biliyor **Şamlı (Şamlu)** adını taşıyan daha kaç köy, mahalle, sülale vb. vardır.

Yeri gelmişken “Falling Rain Genomics, Inc” adlı bir teşkilatın İnternet sayfalarında dünyada adının kökeni “**Şam**” kelimesiyle başlayan tahminen 200’e yakın yerleşim meskeninin listesi verilmiştir. Bu listede Azerbaycan Cumhuriyeti Gabala İlçesindeki “**Şamlı köyü**”nün de adı vardır. Fikrimizce, bu gerekçe, o yerleşim meskenlerinin aynı yerden (Suriye’nin Şam şehri) gelmiş insanlar tarafından kurulduğunun bir örneğidir. Dünya

ülkelerinde olan bazı yerleşim meskenlerinin adı ise bazı hâllarda çeşitli sebeplerden **Şami** (1. [a] Şam vilayetinden (şehrinden) olan; **şamlı**; 2. **mec.** kara, karabeniz, siyah tenli – E. A.), **Şamlıg, Şamlo, Şamlau, Şamlar, Şamlıoğlu, Şam oğlu, Şamlau, Şamlaut, Şamlıcı, Şamlı Dheri, Şamhevo, Şamlıi, Şemli** vb. şekillerde de kullanılmış ve hale de kullanılmaktadır. Ayrıca Osmanlıca sözlük'te de “Şami” adı “Şam şehrinden olan, **şamlı**. *şam şehri ile alâkalı” manasında tanımlanıyor. Bu yerleşim meskenlerinin Suriye'nin Şam şehri ile, oradan gelmiş **Şamlı** Türk kavmi ile alâkası kuşkusuzdur.

Şamlı Türklerine ait diğer bir malumatın verildiği Türkiye'deki Şamlar köyünün (Konya'nın Beyşehir İlçesi) İnternet sayfasında ise böyle yazılıyor: “...**Şamlı** Türklerine mensup kalabalık bir kütle, Halep ve Adana arasındaki geniş alanda yaşamışlar. Buralardan bazıları Toroslar ve civarına gelmişler. **Şamlı** Türkmenlerinin büyük bir bölümü, 15. yüzyıldan sonra Güney Azerbaycan ve İran'ın çeşitli bölgelerine göç etmişlerdir. Rivayete göre bu Türkmenlerden bir kısmı ise Eşrefoğlu Camisinin yapıldığı dönemde Beyşehir gelmiştir...”. Bu hikaye böyle de anlatılıyor: “1071 yılı Malazgirt savaşın'dan sonra Anadolu'nun kapıları Türklere açılmıştır. Büyük Selçuklu İmparatorluğu'na bağlı Türkler Orta Asya'nın kurak iklimin'den çıkıp Anadolu gibi yılda dört iklimi birden yaşayan coğrafya'ya sürüleri ile birlikte göç etmişlerdir. Bu göç esnasın'da Horasan'ın **Şamlı** Budun aşiretin'den **Şamlı** Türklerine mensup 3 ya da 7 Yörük ailesi Anadolu Selçukluları döneminde (Sultan Sancar) Suriye üzerinden Karaman istikameti ile Konya'nın Beyşehir yöresine yerleşmişlerdir. Bu dönem Eşref oğlu Süleyman bey dönemine rastlar (1284). Bugün hala kalıntıları bulunan Beyşehir Kalesi'nin surları (1288) ve eşsiz sanat eseri olan Eşref oğlu camii'nin yapımında çalışmışlardır (1297). Zamanın Eşref oğlu Süleyman beyi bu aileleri Beyşehir'in Şamlar sokağı'na yerleştirmiştir. Bu aileler inançları bakımından yerli halk'la uyum sağlayamadığından Eşref oğlu Süleyman bey'e bazı şikayetlerde bulunmuşlar. Süleyman bey de kendi yaylası olan şimdiki köyün bulunduğu yere yerleşmelerini sağlamıştır. Yerli halk bu ailelere bağlı bulunduğu aşiretin adından dolayı **Şamlılar** demişlerdir. Dile söyleyiş kolaylığı bakımından “- ılı” yapım ekini kaldırarak Şamlar haline dönüşmüştür. Adı 1927'den bugüne kadar hiçbir değişikliğe uğramamış Şamlar olarak kalmıştır. Beyşehir ilçesi Belediyesi'nde bu sokak Şamlar sokağı olarak hala bulunmaktadır...”.

Göründüğü gibi Şamlar köyünün **Şamlı** Türkleri tarafından kurulduğu verilen bilgide de tespit ediliyor.

Araştırmacı-yazar-tarihçi Adnan Menderes Kaya'nın "Afşar Türkmenleri" adlı kitabında¹ **Şamlı** kavmi hakkında geniş bilgi veriliyor: "**Şamlı Afşarı** (Eski Yörük) adından da anlaşıldığı gibi Kuzey Suriye, ya da diğer adıyla Halep Afşarlarından gelmektedirler. İran'da, özellikle Safeviler devrinde etkinliğini gördüğü-müz **Şamlılar** ise Halep Türkmenlerinden olup başka boylara mensuptur. Ancak, günümüzde İran'daki Afşarların obalarından biri **Şamlı** adını taşıyor. Anlaşılan bu **Şamlılar**, zamanla Afşarlar arasına girip onun bir obasını oluşturmuştur. 16. yüzyılda Karaman vilayeti'nde bulunan Atçeken oymakları arasında Eski İl kazasında sakin bir **Şamlular** (diğer adı Başagiren) cemaati bulunmaktadır. Kutlu Hanlı kavmine bağlı olan bu cemaat, 1543'de ortaya çıkmıştır. **Şamlılar** (diğer adı Eski Yörük), asıl vatanları olan Anamurun Çukurşamlı köyüne iskân edildi. Boz-Ulusun Aydın bölgesinde bulunan cemaatleri arasında yeni oluşan bir **Şamlı** obası var. Bu obanın bizim **Şamlılardan** ayrı olmadığını görürük... **Şamlılar** Alanya, Anamur, Aydın, Beyşehir, Denizli, Düşenbe, Edirne, Eflâni, Eğridir, Gülnar, Güzelhisar-Aydın, Hamit, İçel, Karaman, Kıbrıs, Kütahya, Lazkiye-Kütahya, Manavgat, Manisa, Menteşe, Rakka, Sarıçam, Saruhan, Tarsus, Yalvaç ve Zara-Kastomonu bölgesinde yerleşmiştir...". Sayın Kaya adı geçen eserinde İran'daki Avşarlar hakkında söz açarken şöyle yazıyor: "...Günümüzde ise İran'ın hemen her tarafında dağınık bir halde bulunan Afşarlar, genel olarak Urmiye (yoğun Afşar nüfusu barındıran bu yer, İran'da Avşarların şehri diye tanınır), Hamse (Zencan), Hemedan, Kirman-Şah'ta ve bunlar arasındaki Esed-abat mıntıkasında; Huzistan, Fars, Kirman, Horasan vilayetleri ile Tahran'da kısmen yarı göçebe, kısmen de yerleşik durumda yaşamaktadırlar. Küçük bir kısmı zamanla diğer boylar arasında eriyen Afşarlar şu boylara ayrılmıştır: Kırklı, Babalı, Celayir, Köse Ahmetli, Gündüzlü, İmanlı (İnanlı), Araşlı, Alplı, İmirli (Eberli), Begeşli, **Şamlı**, Usalu, Kasımlı, Kutulu, Tekeli, Kuh-Giluyeli. Bugün en çok toplu olarak Kazvin – Hemedan arasında bulunan Afşar kasabasında bulunmaktadırlar ve kasabayı çevreleyen yüzün üzerinde Afşar köyü vardır. Urmiye'de yaşayan Kasımlı Avşarlarının bir kısmı ise Rızaiye civarında bulunur. Afşarlardan Ağaç-eri adı verilen Cakiler ve Ahmetliler çok yiğit ve kahraman olup Şiraz vilayetindedir (Ağaç-Eriler bilindiği gibi ayrı bir Türk boyudur. 20. yy. başlarında Kuh-Giluye'de yaşayan Ağaç-Eriler; Beğdili, Tilki ve Avşar adlı üç oymağa ayrılıyordu. Burada bahsi geçen Afşarlar bunlardır)...".

İnternet'de <http://www.taskentavsar.com/Tarih4.htm> adresinde bulduğumuz "Dünyada, Türkiye'de ve Konya'da Afşar (Avşar)ların Tarihteki Yeri" makalesinde **Şamlı** hakkında

¹ Geçit Yayınları, Haziran 2004. Kayseri/Türkiye

şunları yazıyor: “...XI. ve XII. yüzyılın başında, Avşarlardan olan Aksungur ve oğlu İmadedin Zengi'nin büyük bir Avşar topluluğu ile birlikte Suriye'ye göç ettikleri bilinmektedir. XII. yüzyılın ortalarında, reisleri Aydoğdu bin Küştöğän (**Şamlu**) ve Yakup Bin Arslan idaresinde bir başka büyük Avşar topluluğu Huzistan'a geldiler. **Şamlu**, Huzistan'ı buranın hakimi Melikşah Bin Mahmud'un ölümünden sonra, bağımsız bir hükümdar gibi idare etti. Fakat **Şamlu**'nun ölümü üzerine burada çıkan karışıklıklar yüzünden 1175 yılında ilk Avşar boyu yok oldu...”.

Ali Kezer'in “Yayla Türkleri Yörükler” eserinde de **Şamlı** (**Şamlu**)nın adı geçiyor. Araştırmacı Alevi, Bektaşî, Kızılbaş, Şii İncancındaki Türk Boy ve Oymaklarından bahs ederken **Şamlı-Şumlu**'nun, Alevi-Şii yönetim olan Fars-İran Safevi Devletine Katılan Türk oymakları arasında **Şamlu** (Beğdili, Harbendelü, İnallu)nu, Fars Safevi Devletine* Tabi Türk Boy ve Oymakları (1501 yılı) arasında ise **Şamlı** (Beğdili, Hüdabendeli, İnanlı)yı gösteriyor.

Bu arada, www.avsarobası.com İnternet adresinde bulduğumuz oba haritası ilgigeçicidir. Harita Kuzey Suriye Avşarları, İran Avşarları, Azerbaycan Avşarları, Türkmenistan Avşarları, Karaman Avşarları ve Bozulus Avşarları olarak altı bölüme ayrılmıştır. Kuzey Suriye Avşarları da Halep Avşarları, Sis Avşarları ve Dulkadır Avşarları olarak ayrılmıştır. **Şamlı** obasının adı (*burda yalnızca bilhassa adı “Şamlı”olarak geçen oba göz önüne alınıyor – E. A.*) yalnız Halep Avşarları ve İran Avşarları listesinde.

İnternet taramalarında bulduğumuz B. Nikitine adlı yazara mahsus “Urmiye Avşarları” adlı eserinde de (*Ceviren: Gökhan Türkmen*) **Şamlı** kavmi hakkında şöyle bir bilgiye rastladık: “...Ustaclu hakkında henüz bilgimiz bulunmazken, **Şamlu**'nun bir Afşar kabilesi olduğunu biliyoruz”.

İnternet'te verilen diğer bir makalede ise **Şamlı** (**Şamlu**) hakkında böyle yazılıyor: “...Kerkük ve Halep bölgesinde Bayat boylarının konakladıkları bilinmektedir. Safevi Devletini kuran **Şamlu** oymaklarının büyük çoğunluğunu Bayatlar oluşturuyor...”.

İnternet'te yayımlanan “İrak'daki Türk Oymakları. İrak'ta Varlığı Bilinen Boy ve Oymaklar” makalesinde de **Şamlu** boyu hakkında, bu boyun Safevi devletinin kuruluşundaki rolünden söz açılıyor: “...Kuzey Suriye Türkmenleri Safavî devletinin kuruluşuna, özellikle **Şamlu** adı altında katılmışlardır. Şah Abbas devrinde **Şamlular**, diğer bütün Kızılbaş boylarını geçerek birinci sırada yer almışlardır. Safevî devletinin dayandığı en başta gelen Türk boylarından biri olan **Şamlu** boyu, başlıca Beğdili, İnallu (daha sonraları İnanlı) ve

* Sayın Ali Kezer'in kullandığı “Fars-İran Safevi Devleti” veya “Fars Safevi Devleti” tabirini pek doğru bulmuyoruz. Bilindiği üzere Safevi Devleti'nin bir Türk devleti, Şah İsmail'in ise Türk olduğu tüm kaynaklardan biliniyor.

Harbendelu (Hudabendelu) obalarından oluşuyordu...”. Yazar daha sonra adı geçen makalesinde yazıyor: “**Şamlu** boyu beylerine karşı yakın bir bağlılığı olan Şah Abbas devrinde, bu boydan büyük emirler yetişmiştir. **Şamlu** emirlerinden Beğdili obasına mensup olan Ahmed Bey, H. 1002 (1593-1594)’de Şah Abbas tarafından Lâhican darugalığine tayin edilmişti. Bundan başka Şah Abbas’ın yakını olan Beğdili boyundan beş kardeş daha vardı: Muhammed Bey, Haydar Bey, Saru Bey, Kapan Bey ve Zeynel Bey. Bunlardan Muhammed Bey 1022 (1613-1614) yılında ölmüş, malı ana bir kardeşi Haydar Sultan’a kalmıştır. Haydar Sultan da 1028 (1602-1603)’de ölünce, zengin serveti oğlu Nuru’d-dehr’e geçmiştir. Nuru’d-dehr bu dönemde bazı seferlere katılmıştır. Saru Bey ise H. 1011 (1602-1603) yılında Osmanlılara karşı yapılan savaşta yararlık göstermiştir. Kirmanşah bölgesi hakimi iken H. 1033 (1623-1624) yılında Hille hakimliğine tayin edilmiştir. Şah Abbas dönemindeki Beğdili emirlerinden bir diğeri de Gündoğmuş Sultan idi. Gündoğmuş, Şah Abbas’ın birinci Bağdat seferinde Kerkük yöresindeki Tavuk’ta bulunuyordu. Buradan Şah’ın katına gelen Beğdili emiri Gündoğmuş Şah’ın hizmetine girerek, ondan sultanlık ünvanını almıştır. Şah Abbas’ın halefi ve oğlu Şah Safî döneminde de **Şamlular** mevkilerini korudular. 18. yüzyılda **Şamlu** boyu, diğer birçok boy gibi zayıf bir duruma düşmüş, bu yüzden **Şamlu**’dan çok az emir çıkmıştır. **Şamlu** boyunun İnallu (İnanlı) obası Şahı Seven olarak varlığını günümüze kadar devam ettirmiştir”.

Türk tarihçisi Vatan Özgül’ün İnternet’te yayımlanan “20. Yüzyıl’dan Önce Balaban Aşireti” adlı eserinde yazıyor ki: “13. yüzyıl’da Suriye’de kalabalık bir Türkmen kümesi yaşıyordu. Bu kümenin pek mühim bir kısmı yazın Sivas’ın (Türkiye) güney yörelerine ve Uzun-Yayla’ya (Türkiye) çıkıyordu. Bunlara **Şamlu (Şamlı)**, Şam Türkleri ve ya Şam Türkmenleri deniliyordu. Bu Türkmenler Bozok ve Üçok şeklindeki eski Oğuz ikili teşkilatını muhafaza ediyorlardı. Bozoklar, Haleb çevresinde ve Amik ovasında yaşıyorlardı. Bu Türkmen kümesindeki Bozoklar başlıca şu boylar tarafından temsil ediliyordu: Bayat, Avşar, Beğdili, Döğër”. Tarihçinin aynı adlı eserinde bu kavim hakkında böyle yazılıyor: “...Selçuklular devrinden beri Halep-Antep arasında kışlayan ve Sivas-Gürün-Gemerek arasında yaylayan Türkmen oymaklarına Farsça tarihlerde Etrâk-i Şâm veya Türkmân-ı Şâm, Türk halkı arasında ve Türkçe eserlerde de **Şamlu** deniliyordu. Osmanlı devrinde resmi vesikalarda Haleb Türkmenleri denilen Halep-Antep arasındaki topluluk başlıca Avşar (Afşar), Beğdili, İnallu, Harbendelu, Bayat gibi oymaklara ayrılmıştı...”. Yazar eserinde daha sonra şöyle devam ediyor: “Osmanlılar’ın olumsuz muameleleri sonucu Beğdili gibi birçok Kızılbaş-Türkmen topluluğu İran’a doğru kaçmak zorunda bırakıldı. Bu Türkmen toplulukları

“**Şamlu**” adı altında Safevi devletinin kurulmasını sağladılar. Safevi devletinin kurulmasındaki belkide en önemli faktör bu idi...”.

Şamlı kavmi hakkında ünlü Türk Bilim adamı Prof. Dr. Faruk Sümer’in “Oğuzlar” kitabında da (*Azerbaycan Türkçesi’ne Aktaran: Ramiz Asker*) bahsediliyor. O yazıyor: “...XIII yüzyılda Suriye’de kalabalık bir Türkmen elatı yaşıyordu. Bu elatın (oba) çok önemli bir kısmı yazda Sivas’ın güney taraflarına ve Uzun Yaylaya (Türkiye) çıkıyordu. Bunlara **Şamlu**, Şam Türkleri veya Şam Türkmenleri deniliyordu”.

Araştırmacının eserinde Kuzey Suriye Türkmenlerinin Safevi devletinin kuruluşunda **Şamlı** (**Şamlu**) adı altında iştirak ettikleri kayd olunuyor. Prof. Dr. Faruk Sümer aynı adlı eserinde **Şamlı** boyu hakkında böyle yazar: “...**Şamlu** yazda Sivas’ın güney tarafında ve Uzun Yaylada yaşayan, kışı Halep bölgesinde geçiren Türkmenlerin Beğdili, Harbendeli, İnallu gibi oymaklarının kollarından meydana gelmiştir...”. Yazar **Şamlı** (**Şamlu**) boyu üzerine adı geçen eserinde daha sonra bunları kaydediyor: “Kızılbaş ulusunu oluşturan birinci dereceli oymaklar şunlardır: Ustacalı-Ustahacılı (Safevi devrinde Ustaclu), Rumlu, Tekelü, Zülkadar, **Şamlu**, Kaçar...”. F. Sümer aynı eserinde daha sonra yazıyor: “Safevi devletinin dayandığı en başta gelen Türkmen boylarından biri olan **Şamlu** boyu başlıca Beğdili, İnallu (daha sonraları İnanlu) ve Hudabendelu (Harbendelu) obalarından meydana gelmişti. Daha sonra bu boya Avcı, Balabanlu, Biçerlu, Arabgirli ve Kerametlu gibi obalar da katılmıştır”. Yazar **Şamlu** boyu hakkında daha sonra şöyle yazıyor: “İskender Beğ-i Türkmen’in “Târih-i Âlem Ârâ-yi Abbasi” adlı eserinin Bâyezid Umumi Kütüphanesi’ndeki nüshasına göre (nr. 4976, 9b) Hanlar Hanı Ali Kulu Han’ın maiyetindeki emirlerden biri de Gazi Sultan-ı Balabanlu-yi **Şamlu** idi. Buna göre, **Şamlu**’nun bir de *Balabanlu* obası olduğu anlaşılıyor”.

Mehmet Nuri Bingöl İnternet’te bulduğumuz “Edebiyat Sahasında Abdalan Tabiri” adlı eseri’nde **Şamlu**’nun oymaklarından bahs ederken şöyle yazıyor: “Abdal topluluklarına Anadolu’nun dışında da çeşitli sahalarda rastlamak mümkündür. Mesela, Azerbaycan’da Abdal isimli bir köyün varlığı ve bu köyün aşıklar yetiştirmek suretiyle ün kazandığı bilindiği gibi, Safeviler devrinde İran’da yaşayan **Şamlu** Kabilesinin oymakları arasında Abdallu oymağının bulunduğu da tarihi kayıtlardan anlaşılmaktadır”.

Bu konu üzerine Prof. Dr. Faruk Sümer’in “Kaşkay” adlı eserinde de bahsedilmiştir: “Birçok boy ve obadan meydana gelmiş olan Kaşkay ilinin bu boy ve obaları arasında dikkati çeken tarihi boy ve oymaklar şunlardır: Bayat, İğdır, Beğ Dili (Oğuz boyu), Çarıhlı (Çarıklı-Oğuz boyu?), Kaçarlu, **Şamlu**, Ağaç-Eri (Kara-Koyunlulardan), Halaç, Musullu (Ak-koyunlulardan), Oryad (Oryad Moğol?)...”. Bu görüşlere Azerbaycan araştırmacısı Mirze Bala’nın (*Memmedzade – E. A.*) İnternet’te yayımlanmış “Kaşkay” adlı makalesinde de rast

gelinir: “...Beğdililerin, Timur seferlerini izleyerek, Suriye’den Azerbaycan’a dönen **Şamlu** Beğdililerden bir kol olduğu sanılmaktadır. Aynı tahmin Baharlular için de uygun görülebilir...”.

İnternet’de bulduğumuz Ali Haydar’ın “Alevilerin Etnik Kökeni” adlı yazısında Faruk Sümer’in “Safevi Devletinin Kuruluşu ve Gelişmesinde Anadolu Türklerinin Rolü” eserine istinaden şöyle yazıyor: Batılıların dahi “anıtsal” dediği OGUZLAR adlı eserin yazarı Prof. Dr. Faruk Sümer, Safevi Devletinin Kuruluşu ve Gelişmesinde Anadolu Türklerinin Rolü - adlı eserinde Şah İsmail’i Anadolu’da saklayıp yetiştirip, getirip İran tahtına oturturan Alevi-Türkmen gurupları şöyle sıralar:

1. - RUMLU: Sivas, Amasya, Tokat, Kırşehir;
2. - USTACALI: Teke ili, Antalya;
3. - **ŞAMLU**: Sivas, Halep, Antep göçerleri;
4. - BOZOK: Yozgat;
5. - VARSAK: Tarsus;
6. - ÇEPNİ: Sivas, Tokat Amasya arası, Uluyurt ve Trabzon, Bayburt, Gümüşhane, Ordu, Giresun’da dağınık;
7. - TURGUDLU: Karaman ili;
8. - BOZCALU: Halep Türkmeni;
9. - ACİRLU: Halep Türkmeni;
10. - HINISLI: Hınıs;
11. - ÇEMİŞKEZEKLİ: Tunceli.

Bu boyların tamamı Türkmen ve Alevidirler.

Azerbaycan bilim adamı, Dr. Vasif İsmailoğlu’nun 2002 yılında İstanbul’da yayımladığı “Bir Gün Hastanede, Kürtleşmiş Azerbaycan Türkleri” adlı kitabında **Şamlı** boyu hakkında böyle yazılıyor: “...Kuzey Azerbaycan’ın **Şamlu**, Ayrımlu gibi Türkmen boyları Güney-Doğu Anadolu’nun² Türkmenlerinden iken Yavuz Sultan Selim zamanında mezhep farklılıklarından (*Hanefi ve Caferi mezhepleri göz önünde tutulur – E. A.*) doğan ihtilafı alâkadar göç etmişlerdir”.

Prof. Dr. Abdulhaluk M. Çay’ın İnternet’te yayımlanmış “Azerbaycan ve Türkler” makalesinde de bu hakta bilgi vardır. Orada okuyoruz: “...Kara-Koyunlular, Ak-Koyunlular gibi Türkmen topraklarından sonra Anadolu’dan Azerbaycan’a gelen bu üçüncü büyük göçü oluşturuyor. Bu Türkmen toplulukları arasında Sivas, Amasya, Tokat bölgelerinden giden

² Prof. Dr. Faruk Sümer “Oğuzlar” adlı kitabında Güney-Doğu Anadolu sözü ile Urfa’dan Hakkari’ye kadar olan araziye göz önüne aldığını yazıyor.

Ustacalu, **Şamlu**, Rumlu; Antalya bölgesinden Tekeli; Karaman bölgesinden Turgutlular ve diğerleri; Tarsus bölgesinden Varsaglar ve Dulkadirliler (Zulkadr)'i görüyoruz”.

Yazar Nihad Çetinkaya'nın “Kızılbaş Türkler” (Tarihi Yaranışı ve Gelişimi) adlı kitabında da **Şamlu** kavmi hakkında bahsediliyor. Yazar Prof. Dr. Oktay Efendiyev'in “Safevi Devleti'nin Kuruluşunda Türk Aşiretlerinin Rolü” makalesine (*Fransızca'dan çeviren: İhan Cem Erseven*) istinaden böyle yazıyor: “1576'da İskender Münşi³ tarafından verilmiş buyruklarda⁴ Türk kökenli Kızılbaş aşiretler, aşağıdaki gibi sıralanmışlardır: **Samlu**, Ustağlu, Türkmen, Rumlu, Dulkadir, Afşar, Kaçar, Tekeli ve Hunuslu”.

Prof. Dr. Oktay Efendiyev'in adı geçen eserinde **Şamlı (Şamlu)** boyu hakkında böyle yazılıyor: “...Bayat aşiretinden Oruç Bey (İran'ın don Juan'ı), Kızılbaş aşiret kolları ve aileleriyle aşiretlerin tümünü içeren bir liste verir. Bunlar içinde en önemlileri olarak Ustağlu, **Şamlu**, Afşar, Türkmen, Bayat, Tekeli, Dulkadir, Kaçar, Karamanlı, Bayburtlu, İspirli ve Baharlı'dan oluşan 32 aile ve aşiret yer almaktadır. Bu aşiretlerin aristokrat sınıfı, devlet içinde seçkin bir yer elde etmeye uğraşıyordu. En yüksek sivil ve askeri makamlar avuçlarının içindeydi...”. Daha sonra Prof. Dr. Oktay Efendiyev aynı eserde bu fikrin devamı olarak şöyle yazıyor: “...1628 yılında aynı yazar tarafından (*skender Mün i – E. A.*) verilen listede, Türk aşiretlerinin dökümü de yapılmıştı: **Şamlu**, Ustağlu, Dulkadir, Kaçar, Afşar, Türkmen, İspirli, Rumlu, Karadağlı, Bayat, Alpagut, Kazaklı, Gacirli, Bayburtlu. **Samulular**; Beğdili, Abdili, Arapgirli, Nilkaz kabilelerine bölünmüşlerdi...”.

Dr. Cevat Heyet'in İnternet'te yayımlanmış “Azerbaycan'ın Türkleşmesi ve Azerbaycan Türkçesinin Teşekkülü” eserinde Emir Timur'un Anadolu seferinden galip olarak döndüğünde birçok Türk boylarını (aynı zamanda **Şamlı** boyunu) Suriye ve Anadolu'dan Azerbaycan'a getirdiği kaydolunuyor: “...Özellikle Timur Anadolu seferinden (Osmanlı sultanı Yıldırım Beyazid ile Timur Han'ın 1402 senesinde Ankara'da yaptıkları muharebe – **E. A.**) galip olarak döndüğünde birçok Türk boylarını Suriye ve Anadolu'dan Azerbaycan'a getirdi. Bunlar **Şamlı**, Musuulu, Rumlu, Kaçar, Afşar, Zulkadir, Kovanlu, Kozanlı, Tekelu, Baharlu, Varsaklu, Beğdili boyları olup Azerbaycan'da kaldılar ve birçoğu Erdebil ve etrafında Safevi Şeyhi (Şeyh Ali)'nin (*efsaneye göre Erdebil'den geçerken Emir Timur ona rastlayan Safevi tarikatının kurucusu eyh Safieddin Erdebili'nin torunu, bu tarikatın rehberi*

³ Ünlü Safevi tarihçisi İskender bey Türkmen Mehmed Yusuf Müverrihünlü (1560-1634).

⁴ www.alevibektasi.org sitesinde buyruk'lar hakkında şöyle bilgi veriliyor: “Şah İsmail'in Anadolu'nun en uzak köşelerine kadar ulaşan halifeleri Aleviliğin inanç esaslarının yazılı olduğu kitapları da beraberinde taşımaktaydılar. Bu kitaplar bugün olmuş Alevi evlerinde bulunmakta olup, “Buyruk” adıyla bilinirler”.

eyh Ali'nin ricasıyla asırları aff eder ve onları eyh'in hizmetinde durmaları için Erdebil yakınlarında yerle tirir – E. A.) çevresine toplanıp onun ve oğullarının müritleri oldular...”.

Bu hakta bilgiye Dr. İsmail Kaygusuz'un “Kızılbaşlık ve Kızılbaşlar” adlı makalesinde de rast gelinir: “...1402 Ankara savaşında Yıldırım Bayazid'i büyük mağlubiyete uğratan Timur geri dönerken, birlikte götürdüğü otuz bin esir Türkmen'i Erdebil Şeyhi Hoca Ali'ye hediye etmiştir. Esir Türkmenlerin büyük çoğunluğu Tekelü ve Karamanlılardı...”.

Abbaskulu Ağa Bakıhanov “Gülüstani-İrem” adlı ünlü eserinde yazır: “...Sultan Muhammet Hudabende (*ah smail Hatai'nin a abeyisi – E. A.*) tahta oturdu.... **Şamlı** ve diğer kavimlerin emirlerinden bir kaçına Şirvan'da toprak verildi...”. Abbaskulu Ağa Bakıhanov daha sonra yazıyor: “...Şirvan'da Karamanlı, Tekeli, **Şamlı** vb. bir çok aşiretler vardır”. Tarihten bilindiği üzere Gabala da belli bir tarihi devrde (Şirvanşahlar zamanında) Şirvan vilayetinin terkinde olmuştur.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nden tarihçi, ünlü gazeteci-yazar Dr. Nazım Beratlı'nın “Kıbrıs'lı Türklerin Tarihi” kitabında da **Şamlı** boyu hakkında değerli bilgiler verilmektedir. Araştırmacının eserinde verdiği bilgiye göre: “...Moğol birlikleri, o sırada Sivas ve Kayseri yörelerinde olan Türkmenler ile Ağaçerleri üzerine, katliam amacı ile saldırıya geçerler. Türkmenler, bu saldırıyı göğüsleyemeyeceklerini anlayınca, çareyi güneye inerek, Memlûk toprağına sığınmakta bulurlar. Bu amaçla 40 bin çadırdan oluşmuş bir topluluk, 1277'de Suriye'ye geçerek, kışları Gazze'den Amik Ovası'na kadar olan bölgede, yazları ise Sivas'ın güneyindeki Uzun Yayla'da geçirmeye başlarlar. Oğuzlar'ın Bayat, Beğdili, Avşar ve Döğer boylarından oluşmuş bu yeni oymağa, o tarihten itibaren, artık **ŞAMLU TÜRKMEN'İ** denilmeye başlanır...”. Yazar daha sonra Prof. Dr. Faruk Sümer'e istinaden yazıyor ki: “...Türkmen İskender Bey, onlardan "Taife-i Celile", yani "Ulu topluluk" diye söz eder. **Şamlı'nun** İran'daki bu önemi, iki yüzyıl boyunca sürer ve 18. yüzyılda, etkilerini kaybederler, ama, bugün hâlâ Azerbaycan nüfusunun önemli bir kesimini, onların torunları oluşturuyor...”.

N. Beratlı adı geçen eserinde **Şamlı** boyu hakkında şöyle devam ediyor: “XVI.yy, **Şamlı'nun** yıldızının iyice parlaması ve ününe ün kattığı yıldır. 1500 yılında, Şah İsmail Erzincan'a gelip de Anadolu'da kendine bağlı Türkmenlerin etrafında toplanmasını isteyince, bu çağrıya ilk koşanlar, hâlâ kışları Halep dolayları ve yazları Uzun Yayla'da yaşamakta olan **Şamlular** oldu. John Woods, onları “başat Kızılbaş aşireti” diye tanımlar. Bir zamanlar Baba İshak'ın etrafına toplanıp kırılmış olan bu insanların, aradan geçen üçyüz yıla karşın aynı geleneğin takipçisi Şah İsmail'e koşmaları da, oldukça ilginçtir. Kaldı ki çocukluğunda

tehlikede olan Şah İsmail'i Erdebil'de saklayan ebesi de, onu Gilân'a götürüp saklayan lalası Hüseyin de, **Şamlu** oymağındandırlar. Çaldıran'da Osmanlı'ya karşı savaşan Kızılbaş ordusunun sağ kanadının komutanı, Durmuş Han **Şamlu**'dur. Çaldıran'dan sonra, artık **Şamlu** İran yada Azerbaycan'ın en önemli aşireti haline gelir. Bu önem, Şah İsmail ile sınırlı kalmaz, Tahmasip ve Abbas dönemlerinde de İran'ın en önemli devlet görevlerine, **Şamlu**'lar getirilir".

Dr. Nazım Beratlı "Kıbrıslı Türkler. At Binmeği Unutmuş Türkmenler" adlı eserinde ise **Şamlu** boyu hakkında şöyle yazıyor: "Beğdili'ye bağlı **Şamlu** veya Dımışklı (İran'da Şahseven, Hüdabendeli, Aynallu, ya da Karakeçili olarak bilinir) Avşar'a bağlı Bentoğlu ve Köroğlu, Kaçar'a bağlı Kaçar Halil, Yüreğir'den inme Bozdoğan'a bağlı Karahacılı, Bayat'a bağlı Gedikli ve Kayı'ya bağlı Karakeçili'den insanlar; bu ikinci dalğada adayı mesken tutarlar".

Bu konuya Dr. Muharrem Bayar da "Menteşe Bölgesinde Yaşayan Türk Aşiretleri" adlı makalesinde değiniyor. Yazar adı geçen eserin "Horzumlar" bölümünde Kıbrıs'a sürülen Yörük Aşiretleri'nden söz ederken şöyle yazıyor: "Kıbrıs 1571 tarihinde fethedilmiştir... Buradaki Türk nüfusun artırılması için Anadolu'da zaman zaman bazı aşiretler sürgün edilmiştir. H.1112/1700 tarihli vesikadan aldığımız bilgiye göre 1700 Anadolu'dan büyük bir aşiret kitlesi sürülmüştür. Bunlardan **Şamlı**, Kara Hacılı, Eski Yörükler, Kiselioğlu, Şeyhli, Senetli, Batraklı, Çıblaklı, Gedikli, Toslaklı, Ceridli, Saçı Karalı Yörük aşiretlerinden sayılarına oranlı olarak cemaatlar Kıbrıs'a sürülmüştür. Kıbrıs Valisi Mehmet Paşa gönderilen 1112/1700 tarihli hattı hümayun ile iskanı istenmiştir. Gönderilen emirde bu aşiretlerin sürgün değil bahşiş olduğu belirtilmiştir".

Mehmet Bitirgen'in İnternet'den bulduğumuz "İnallı Aşireti-Çimelli Cemaati Tarihi" adlı eserinde **Şamlı** (**Şamlu**) boyu hakkında değerli bilgiler verilmektedir. Yazar eserinde şöyle yazıyor: "Suriye bölgesine birçok Türkmen aşireti yerleşmişti. Halep ve Şam Türkmenleri olarak bilinen aşiretlerin birçoğunun daha sonra değişik zamanlarda Anadolu'ya döndükleri görülecektir. 13. yüzyılda Suriye'de kalabalık bir Türkmen topluluğu yaşıyordu. Bu topluluğun önemli bir kısmı yazın Sivas'ın güney yörelerine ve Uzun Yayla'ya çıkıyorlardı. Bunlara **Şamlı**, Şam Türkleri veya Şam Türkmenleri deniliyordu. Bu Türkmenler Boz-Ok ve Üç-Ok şeklindeki eski Oğuz ikili teşkilatını muhafaza ediyorlardı. Boz-Oklar başlıca Halep çevresinde ve Amik ovasında yaşıyorlardı. Kalabalık bir Türkmen topluluğu olan Boz-Oklar başlıca şu boylar tarafından temsil ediliyorlardı: Bayat, Avşar, Beğ-Dili, Döğer. Boz-Oklardan birçok tanınmış aileler çıkmıştır. Bu ailelerin başında Dulkadirliler

gelmektedir. Dulkadirîlilerin hangi boydan olduğu kesin bilinmemekle birlikte; Bayatlara mensup olması pek muhtemeldir”.

Şamlı (Şamlu)’lar hakkında Doç. Dr. Saim Savaş’ın “XVI. Asırda Anadolu’da Alevilik” kitabında da bilgi veriliyor: “Safiyüddin’in, Safevilerin yükselişine olan katkısı, mahalli çaptaki bir tarikatı, tesirleri İran sınırlarını aşır Suriye ve Doğu Anadolu’da da hissedilen dini bir harekete çevirmiş olmasıdır. Bu bölgelerde yapılan Safevi propagandası, buralarda yaşayan Ustacalu, Rumlu, **Şamlu**, Dulkadir, Musullu, Bayburdlu, Çapanlu, Karamanlu, Varsak, Tekelü, Afşar, Kaçar ve Karacadağ sufilerinin Safeviler’e meyiletmesine ve bu aşiretlerin, tarikatdan devlete geçişte önemli rol oynamalarına sebep olmuştur”.

Şamlı kavminin Azerbaycan’a göç etmesi gerçeği İsmail Kaygusuz’un “Kızılbaşlık ve Kızılbaşlar” adlı makalesinde de kaydolunuyor: “...Tekeli, **Şamlu**, Ustaclu ve Rumlu Türkmenlerinin büyük bir kısmı daha o zamandan (1470. yıllarda) İran ve Azerbaycan’a göç ederek, Şeyh Haydar’ın ilk Kızılbaş ordusunu oluşturmuşlardı”.

Araştırmacı-yazar Cezmi Yurtsever’in “Çukurova Türkmenleri” adlı kitabında Osmanlı arşiv materyallerine dayanarak verdiği 1730 tarihli tapu defterinde **Şamlı**’nın adı Bozdoğan aşiretinin oba isimleri arasında geçiyor.

İnternet’de <http://f27.parsimony.net/forum67623/messages/4456.htm> adresinde bulduğumuz “Akrabalık Zingiri Çalışması” adlı vefat ilanlarına dayanılarak yapılan araştırma yazısında da **Şamlı**’nın adı geçiyor. Araştırmada Türkiye’deki ailelerin akrabalık bağları araştırılmıştır. İşte **Şamlı** ile ilgili bölüm:

- √ İşmen ise, Bilan, **Şamlı**, Gerçel ve Uluöz’ler ile akraba;
- √ **Şamlı**’lar ise Moran, Cezzar, Sururi ve Kapancı ailesiyle akraba;
- √ Kerman-Sünter-**Şamlı**-Akay-Onaran-Önder;
- √ **Şamlı**’lar, Elgen’lerle akraba, ayrıca Filibeli’lerle ve Menemenli’lerle akraba;
- √ Gerçel’ler, Koyuncu, Birder, Mısırlı, Dilber, **Şamlı**, Yasa, Arısal, İmre, Kocademir ve İşmen’lerle akraba;
- √ **Şamlı** – Nevber;
- √ **Şamlı** ailesi, Moran,Cezzar,Sururi,Kapancı,Sonal,Dorsay ve Sevand ile akraba;
- √ **Şamlı**-Tikveş;
- √ Canbolat-**Şamlı**-Mencik (?).

İnternet’te bulduğumuz diğeri bir yazıda **Şamlu**’nun adı şöyle geçiyor: “...Oğuz boylarından olan Beğdili, Reşidu’-din Oğuznâmesinde hükümdar çıkaran beş boydan biri olarak geçer. Kanunî devrinin ilk yıllarında Haleb Türkmenleri arasında bulunan ana Beğdili

kolu, bu Türkmen topluluğunun en büyük kuruluşu sayılır. Beğdililer Safevî devletinin kuruluşuna da katılmışlardır. Bununla ilgili olarak, onlardan önemli bir kolun İran'a gittiği biliniyor. Kuzey Suriye Türkmenleri Safevî devletinin kuruluşuna, özellikle **Şamlu** adı altında katılmışlardır. Şah Abbas devrinde **Şamlular**, diğer bütün Kızılbaş boylarını geçerek birinci sırada yer almışlardır. Safevî devletinin dayandığı en başta gelen Türk boylarından biri olan **Şamlu** boyu, başlıca Beğdili, İnallu (daha sonraları İnanlı) ve Harbendelu (Hudabendelu) obalarından oluşuyordu... Günümüzde Musul yöresindeki Türkmen köylerinin halkı arasında Begdelli (Beğdeli) adı ile tanınan Türkmen aileleri vardır. Musul'un kuzeyinde bulunan Reşidiye, Şirehan (Şirinhan) ve Selamiye gibi köylerde dağılmış olarak yaşayan ve köklerinin Beğdeli boyuna dayandığı bilinen topluluklar vardır. Günümüzde Şirehan köyünde tanınan ve birbirlerine akraba olan Ceccoevi (Cercisevi) ile Cemşidevi adlı büyük aileler, Beğdelli boyuna mensuptur. Musul'un Selamiye ve Reşidiye gibi, daha başka yörelerinde de bu boydan gelen ailelerin varlığı biliniyor. Zamanla halk ağzında yanlışlıkla Beğdelli biçiminde yaygınlaşan bu adın, Beğdili boyundan kaynaklandığı şüphesizdir...”.

İnternet'teki bir sitede Global Yorum İnternet Dergisi'nden Naciye Saraç'ın “Yunanistan'ın Hedefi Şimdi De Urumlar ve Rumeyleyler” adlı yazısında **Şamlı**'nın adı bu şekilde geçiyor: “...Federasyon'un temsilcilerinin soyadları da çok ilginçtir. Bıçakçı, Sağıroğlu, Karaköz, Tatar, Kürkçü, Bay, **Şamlı**, Üsküdar ve Bahçeliev gibi Türk soyadları bulunuyor...”.

Azerbaycanlı bilim adamı Dr. Şahpaz Şamiloğlu'nun “Elikılıçlı Homer Köroğlu – serhetlere (sınırlara) sığmayan kahraman ve aşık (ozan)” adlı eserinde ise **Şamlı**'nın adı böyle geçiyor: “H.Veliyev “Azerbaycan Folklorü ve Edebiyatı Gürcü Menbelerinde” eserinde Z. Antonov'un “Köroğlu” faciasının mazmununu İ.Yevlaxov'un “**Şamlı**-bel vadisi” povestinden aldığını yazıyor”.

Bundan başka **Şamlı** boyunun adı araştırmacı-yazar Şükrü Tekin Kaptan'ın “Çivrilili ve Yöresinde Yörük Kültürü” adlı eserinde ve Yunus Koçak'ın “Oğuz Boyları” adlı yazısında da geçiyor.

Şamlı boyu hakkında söz ederken www.wowturkey.com sitesinde “Kayseri'de Oğuz-Türkmen (Yörük) Boyları” adlı yazıda Burhanettin Akbaş'ın verdiği bilgide Kayseri'de Bayat boyunu temsil eden adlar arasında Kalenderhane Mahallesi'nde'ki **Şamlılı** oymağı Şeyh Cemaati'nin adını görüyoruz.

Şamlı'nın adı geçen başka bir yazı ise Halil Erenoğlu'nun “Tarihde Az Bilinen Aşiretlerden biri: Bozulus” eseridir. Kitabta şöyle yazıyor: “Tarihlerin yazdığı bu ünlü

Salankamin Savaşı, Bozulus'un iştirak ettiği ilk Osmanlı savaşıdır. Bozulus, Akkoyunular'ın Anadolu'daki en önemli bakiyesidir. Bir bölümü Erzincan, Erzurum ve daha ötede kalmıştır ki bunların alevi olanları daha Şah İsmail zamanında Safevi Devleti'ne katılmıştır. (Ustahacılı, Rumlu, **Şamlu**)”.

Fikrimizce, **Şamlı (Şamlu)** adıyla bağlı olan bütün yerleşim yerlerinin sakinleri ve bu adı taşıyan nesiller arasında doğal bağlılık, kavim akrabalığı mevcuttur.

Son olarak vurgulamak isterdim ki, **Şamlı** adının tarihi geçmişi üzerine geniş kapsamlı araştırmaya ihtiyaç duyulmaktadır.

ŞAMLI BOYU'NUN ÜNLÜ İSİMLERİ

Murtuza Gulu Han Şamlu

Şamlı boyunun pek çok ünlü isimleri olmuştur. Bunlardan biri de ünlü Azerbaycan alimlerinden ve tabiblerinden Murtuza Gulu Han Şamlu'dur (XVII-XVIII. Asırlar). Prof. Dr. Ferit Elekberli'nin “Meşhur Orta Asır Azerbaycan Hekimleri” adlı eserinde Murtuza Gulu Han Şamlu hakkında bilgi veriliyor.

Murtuza Gulu Han Şamlu Azerbaycan'da ginekologiya ve andrologiya bilimlerinin gelişimine büyük etki göstermiş ve tıbb ilminin bu dallarına ayrıca kitap hasır etmiş ilk Azerbaycan alimidir.

Murtuza Gulu Han'ın “Hirge” (Hırka) (“Derviş libası”) eserinde bir çok cinsi hastalıkların tedavisinden söz açılıyor. Fars dilinde yazılmış eser Azerbaycan'la beraber, Hindistan'da, İran'da ve Orta Asya'da ünlü idi. Mesela, İran'ın elyazıları hazinelerinde bu eserin 20 eski elyazısı nushası, Azerbaycan'da bir nushası muhafaza olunuyor.

Ünlü alim ve doktor olmakla beraber Murtuza Gulu Han aynı zamanda ünlü devlet adamı olmuştur. Murtuza Gulu Han Şamlu Safevi emirlerinden biri idi ve 1678 yılında Erdebil şehrine vali olarak atanmıştı. Bu görevde çalışırken de o tıbb üzerine araştırmalarını devam ettiriyordu.

Hüseyin Beğ Şamlu

Şeyh Haydar'ın en başta gelen halifelerinden Hüseyin Beğ, Şamlu'ya mensup idi. Devletin kurulması üzerine “lala” lakabını da taşıyan Hüseyin Beğ, evvelce kaydedildiği gibi emîrül-ümerâlığa getirilmişti. 914'te Şah İsmail, saltanat vekilliğini Reştli Tacik Emir Necm-i

Zerger'e verip malî işlerden Türk emirlerinin ellerini çektirmişti. Bu misalin de gösterebileceği gibi devletin kurulmasında büyük emeği geçmiş olan bazı emirlere karşı zaman geçtikçe teveccühü azalan Şah İsmail ertesı yıl Lala Hüseyin Beğ'i emîrî'l-ümerâlıktan azledip Şirvan taraflarında bir yerin valiliğine göndermiş ve 916 (1510-1511)da Horasan'ın fethi üzerine onu Herat Valisi tayin etmiştir. Tarikatın bu en eski mensubu ve Şah İsmail'in en yakın iki emirinden biri olan Lala Hüseyin Beğ gördüğümüz gibi Çaldıran savaşında ölmüştür.

Abdi Beğ Şamlu

Şamlu'dan diğeri büyük bir emir de Abdi Beğ idi. Abdi Beğ'in üçyüz atlı ile Erzincan'da Şah İsmail'e katılmıştır. Devletin kurulması üzerine Tavcı (baş) olan Abdi Beğ, 912 (1506-1507) de Kürd Sârım ile yapılan savaşta ölmüştü. Şamlu'nun hangi obasından olduğunu bilemediğimiz Abdi Beğ'in Durmuş ve Hüseyin adlı iki oğlunu tanıyoruz. Bunlardan ilki kısa bir zamanda yükselerek en muteber emirler arasında yer almıştır.

Durmuş Han Şamlu

Abdi Beğ'in oğlu Durmuş Han'ın Çaldıran savayında Ustacalu Muhammed Han'ın düşmana dinlenme ve savaş düzenine girme fırsatı vermeden hücum edilmesi teklifini reddetmişti. Durmuş Han 929 (1522-1523) yılında Musullu Emir Han'ın yerine Herat valisi tayin edilmiş ve Şam Mirza'nın lalası olmuştur.

Ahmed Bey

Şamlu emirlerinden Beğdili obasına mensup olan Ahmed Bey, H. 1002 (1593-1594)'de Şah Abbas tarafından Lâhicân darugalığına tayin edilmişti. Bundan başka Şah Abbas'ın yakını olan Beğdili boyundan beş kardeş daha vardı: Muhammed Bey, Haydar Bey, Saru Bey, Kapan Bey ve Zeynel Bey. Bunlardan...

Muhammed Bey

Muhammed Bey 1022 (1613-1614) yılında ölmüş, malı ana bir kardeşi Haydar Sultan'a kalmıştır.

Haydar Sultan

Haydar Sultan da 1028 (1602-1603)'de ölünce, zengin serveti oğlu Nuru'd-dehr'e geçmiştir.

Nuru'd-dehr

Nuru'd-dehr bu dönemde bazı seferlere katılmıştır.

Zeynel Han Şamlu

Şamlu'dan diğer bir emir de Zeynel Han idi. Kendisinin mezkur tarihte Esterabad valiliğinde bulunduğu görülüyor.

Gündoğmuş Sultan

Şah Abbas dönemindeki Beğdili emirlerinden bir diğeri de Gündoğmuş Sultan idi. Gündoğmuş, Şah Abbas'ın birinci Bağdat seferinde Kerkük yöresindeki Tavuk'ta bulunuyordu. Buradan Şah'ın katına gelen Beğdili emiri Gündoğmuş Şah'ın hizmetine girerek, ondan sultanlık unvanını almıştır. Şah Abbas'ın halefi ve oğlu Şah Safî döneminde de Şamlular mevkilerini korudular. 18. yüzyılda Şamlu boyu, diğer birçok boy gibi zayıf bir duruma düşmüş, bu yüzden Şamlu'dan çok az emir çıkmıştır. Şamlu boyunun İnallu (İnanlu) obası Şahı Seven olarak varlığını günümüze kadar devam ettirmiştir.

Gazi Sultan-ı Balabanlu-yi Şamlu

Ünlü Şamlu emiri. Hakkında bilgi bulamadık.

KAYNAKÇA:

1. Ahundov, Ağamusa. "Toprağın Göksünde Tarihin İzleri", "Gençlik" neşr., Bakü, 1983.
2. Yusufov, Yusuf.; Kerimov, Serraf. "Toponomikanın Esasları", "Maarif" neşr., Bakü, 1987.
3. Ahmedov, Tofik. "Azerbaycan Toponomikasının Esasları", Bakü Devlet Üniv. neşriyatı, 1991.
4. Meşediye, Kara. "Zakafkasyanın Azerbaycan Toponimleri", "Elm" neşr., Bakü, 1990.

5. Celilov, Firudin. “Eski “Kaşkay” Etnonimi”, “Azerbaycan Onomastikası Problemleri”, III, Bakü, 1990, Shf. 187-188.
6. Mehmedoğlu, Alâeddin; Aliyeva, Hatire A. “Yer Adları ”Tarihin Aynası’dır”, Türk Kültürü Dergisi, Ankara, 1999, Sayı: 437, Shf. 552–558.
7. Osmanlı Tarihi Ansiklopedisi. 224 Syf. Cilt: 1-6
8. Savaş, Saim. “XVI. Asırda Anadolu’da Alevilik”. 1. bsk. – Ankara: Vadi Yayınları, 2002. 256 Syf.
9. Yurtsever, Cezmi. “Çukurova Türkmenleri”. Adana: Çukurova Yayınları, 2007. 400 Syf.
10. İlk, Yılmaz. “Dikenin Gülü Avşarlar”. 1. Basım, 2005. 224 Syf.
11. Aslan, Sefettin. “Yeniçeri ve Kapıkule Süvarilerinin İsyanlarına İlişkin Bir Analiz”. C. Ü. Sosyal Bilimler Dergisi, Mayıs 2004 Cilt: 28 No: 1. Syf. 89-101.
12. Topuz, Necip. “Kor Yığını Ağıtlarımız”. “Avşarelleri” Dergisi, Sayı: 1 Temmuz 2007. Syf. 28-32.
13. Avşar, Mezahir. “Azerbaycan’da Afşarlar”. “Avşarelleri” Dergisi, Sayı: 1 Temmuz 2007. Syf. 34-35.
14. Avşar, Asker. “Kürtleşen Avşarlar/Ardahan”. “Avşarelleri” Dergisi, Sayı: 1 Temmuz 2007. Syf. 38-40.
15. Vurmay, Miray. H. “Suriye Türkleri”. “Avşarelleri” Dergisi, Sayı: 1 Temmuz 2007. Syf. 45-46.
16. Şamiloğlu, Şahpaz. “Elikılıçlı Homer Köroğlu – serhetlere (sınırlara) sığmayan kahraman ve aşık (ozan)”. Karapapaklar Dergisi. 5. Sayı.